

Aan de slag met De Ton

samen een tijdschrift lezen met aarzelende lezers

***Anderen inspireren:
'Hoe je leven kan veranderen als je positief
door het leven gaat en je talenten inzet.'***

INFORMATIEBLAD MET DIDACTISCHE TIPS VOOR DOCENTEN EN TAALBEGELEIDERS

De Stiep Educatief

‘Lezen maakt mijn wereld groter’

Lees er met je cursisten over in De Ton.

De hoofdpersoon, Ton Frederiks, was laaggeletterd en taalambassadeur. Hij vertelt over zijn leven, hoe hij moeilijke situaties aanpakte. Lezen dat deed hij niet. Voor vrienden en collega's hield Ton verborgen dat hij niet goed kon lezen. Hij ging naar een lees- en schrijfcursus en ontwikkelde zijn talenten. Hij bedacht slimme manieren om moeilijke taken aan te pakken, zowel op het werk als privé. Zo ontdekt Ton ook het plezier van lezen, onder andere door een lot uit de loterij. Hij staat er versteld van dat lezen steeds makkelijker gaat en dat hij wil blijven doorlezen.

Neem je cursisten mee in het leven van Ton, laat hen de kracht en talenten van Ton zien en ervaren en daag hen uit om hun eigen talent in te zetten! Zo zal er, net als bij Ton heel voorzichtig een mooie wereld voor hen open gaan.

De Ton: voor alle niveaus

Er zijn allerlei manieren om de inhoud van De Ton met cursisten van alle niveaus te ervaren, ook al kunnen cursisten de teksten niet zelfstandig of niet in zijn geheel lezen. Voorkennis oproepen en eigen vragen laten bedenken helpt enorm.

Ook beginnende volwassen lezers kunnen dat. Deel kennis over tijdschriftteksten (je hoeft niet alles te lezen), bouw voorkennis op (kijk naar plaatjes, foto's, lees koppen) en bedenk wat je zou willen weten voor je de tekst leest. Meelezen, samen om de beurt lezen, meerdere keren lezen zijn vormen van lezen die maken dat er ruimte komt voor het halen van kennis uit een tekst of het meeleven met een hoofdpersoon of situatie (zie: De Ton op eigen wijze lezen). Dat kan allemaal met De Ton!

De Ton: informatief en belevend lezen

Vaak lezen cursisten omdat ze meer willen weten. Waarom vindt Ton zijn werk leuk? Wat voor schilderijen maakt Ton? Maar je kunt ook lezen om een verhaal te beleven.

Voor belevend lezen is het belangrijk dat de cursisten zich een voorstelling kunnen maken van wat ze lezen. Als lezer maak je eigen beelden in je hoofd, een eigen foto/ film van de hoofdpersonen bijvoorbeeld. Andere lezers horen ook geluiden als ze lezen, zoals spelende kinderen of het geluid van de kerkklokken. Of ze ruiken iets terwijl ze lezen.

Misschien de geur van chocomel of het bord met krijtjes in de school.

Laat cursisten niet onvoorbereid, alleen hardop lezen. Ze komen dan niet toe aan het halen van informatie uit de tekst en zeker niet aan verbeelden, meeleven of genieten. En dat is jammer. Want dat maakt lezen juist zo betekenisvol.

Ton ziet een verhaal voor zich. Soms hoor je hem zeggen *‘die plek ken ik’*, als hij een boek over Amsterdam leest.

Oriënteren op het tijdschrift als tekstsoort

Doelen:

Voorinformatie verzamelen samen met de cursisten op het terrein van de tekstsoort Tijdschrift.

Ervaren dat je niet alles hoeft te lezen in een tijdschrift.

Vraag een selectie tijdschriften in de bibliotheek.

Vraag ook om De Linda, De Jan.

Welke tijdschriften komen er bij jouw cursisten thuis? Waar zien ze tijdschriften?

Welke tijdschriften kennen ze? Ontdek hoe ze tegen tijdschriften aankijken. En hoe cursisten omgaan met tijdschriften. Kijken ze naar foto's, lezen ze koppen? Hoe kiezen ze wat ze willen lezen? Praat erover.

Laat De Addy, De Hendrik en De Erika zien. Dit zijn speciale tijdschriften over mensen die niet goed konden lezen en schrijven, maar nu wel. Laat ze bladeren. Waar letten cursisten op? Waar valt hun oog op? Wat willen ze weten?

Oriënteren op De Ton

Doelen:

Cursisten oriënteren zich op het tijdschrift De Ton als tekstsoort en op de hoofdpersoon, ze leggen een verbinding met hun eigen leven, ze worden nieuwsgierig, ze krijgen ingrediënten aangereikt om straks teksten te kiezen die ze willen lezen.

Laat cursisten bladeren in De Ton.

Probeer deze vier stappen eens:

1. Lees de uitspraak van Ton op de voorkant.

Ton: *‘Ik ben gewoon begonnen en nu kan ik het.’*

Dit is waar Ton blij mee is. Waar is jouw cursist blij mee als je kijkt naar wat hij nu doet met lezen en schrijven? Stel, je cursist had zijn eigen tijdschrift: Wat zou daar opstaan?

2. Bekijk de foto's en lees de tekst op bladzij 11.

Wat vind je van deze schilderijen? Ton zegt: *'Ik heb mezelf veel geleerd.'* Hij heeft ontdekt wat hij goed kan. Wat is krachtig in de ogen van de cursisten? Wat kun jij goed? Laat cursisten zelf ontdekken waar hun eigen kracht zit.

3. Lees de inhoudsopgave bladzij 2.

Is er iets bij wat hen nieuwsgierig maakt? Zoek dat op in het tijdschrift. Waar denkt je cursist dat het over gaat? Gaat hij het lezen? Wissel uit met de groep. Markeer de teksten die cursisten willen lezen. Per cursist een kleur. Zo laat je je cursisten ervaren dat eigen keuzes maken belangrijk is als ze een tijdschrift gaan lezen. Begeleid je één cursist, kleur dan ook teksten die jij als taalbegeleider zou willen lezen.

4. Soorten teksten.

In De Ton vind je verhalen over het leven van Ton; **verhalen** over anderen; een **gesprek** over de Bibliotheek; **tips** over moeilijke dingen aanpakken en tips over lezen; een **recept**; een paar zinnen uit een **lied** van Liselore Gerritsen; een foto met een **gedicht** over Henk; een **puzzel** en een **advertentie**. Zoek met cursisten van elke tekst een voorbeeld in De Ton. Lees hier en daar een zin met elkaar. Laat cursisten kiezen: Wat vinden ze leuke teksten? Welke tekst willen ze lezen?

De Ton op eigen wijze lezen: drie manieren

Doel:

Cursisten bouwen voorinformatie op die ze kunnen gebruiken bij het lezen op tekstniveau. Daardoor wordt technisch, begrijpend en belevend lezen gemakkelijker.

1. Meelezen met voorleesstem voor weinig ervaren lezers

In De Ton staan teksten die ook op Netnieuws staan (www.netnieuws.nl/extra). Als je in Netnieuws de tekst selecteert, wordt die voorgelezen. Zo vaak als je cursist zelf nodig vindt. Je kunt aan de markering zien wat er voorgelezen wordt. Je kunt je cursist ook zelf voorlezen. Of vraag een gevorderde cursist voor te lezen.

Voordat je gaat lezen, bespreek eerst wat je ziet op het scherm of op papier: de illustraties, de koptekst. Vraag cursisten waarover ze denken dat de tekst gaat, of op welke vraag ze een antwoord willen vinden. Laat de tekst in zijn geheel voorlezen.

De cursisten kunnen zo wennen aan de voorleesstem en ze krijgen daardoor al een idee van de inhoud. Luister nog een keer. Nu om mee te kunnen leven met de inhoud. Omdat de cursist al weet waar de tekst over gaat, leest hij gemakkelijker mee. Na nog een paar keer lezen, zullen cursisten ervaren dat ze steeds sneller woorden gaan herkennen. Daarna kun je er met elkaar praten over: Klopt het wat je verwachtte? Heb je antwoord op je vraag gekregen? Wat wil je nog meer weten? Dat is ook een opstap naar een keuze voor een ander artikel uit De Ton.

2. Samen lezen

Praat eerst met de cursist over de tekst (zie de vragen bij 1). Overleg dan over samen lezen. 'Ik lees de tekst en als ik stop, lees jij het woord. Proberen?' Laat je cursist zien dat je een aantal woorden uit de tekst in De Ton markeert, bijvoorbeeld **jaar**, **buurt**, **worst**. Kies woorden die jouw cursist kan lezen. Geef de cursist de kans om naar de gemarkeerde woorden te kijken en al even te oefenen. Ga dan voorlezen en stop met voorlezen als het gemarkeerde woord komt en vraag de cursist om dat woord te lezen voor zichzelf of hardop. Op die manier laat je de lezer ervaren dat alle voorinformatie over de tekst, over de zinsbouw ook helpt bij het voorspellen en lezen van een woord. In *Ontdek de wereld en jezelf* op bladzij 9 hebben we al woorden gemarkeerd. Maar jij weet als docent of taalbegeleider het beste wat jouw cursist wel of niet kan lezen, dus doe het zelf op maat ook bij andere teksten. Gaat het samen lezen goed? Markeer nog meer woorden in overleg met de cursist. De cursist oefent en daarna lees je weer samen. Samen lezen kun je doen met alle teksten uit De Ton die de cursist interessant vindt. Na het lezen praat je over de inhoud na, maar ook over hoe het lezen van de woorden is gegaan (zie ook: *Lezen en zelf je succesfactoren bepalen*).

3. Goed voorbereid lezen aan de hand van kernwoorden en kernzinnen

In *Was dat in mijn tijd maar zo geweest op school* op bladzij 4 staan vetgedrukte zwarte woorden of zinnen. Als je deze woorden en zinnen eerst leest met de cursist, weet de cursist al waar het artikel over gaat. Hij kan dan beslissen om te stoppen (ik weet genoeg) of om het hele stuk te lezen maar nu met voorkennis en zelf geformuleerde vragen. Lezen is ook betekenis toekennen aan wat je leest. Je cursist

zet dan voorkennis in over de situatie (*lezen aantrekkelijk te maken*), de zinsbouw, de te verwachten woorden (*plezier in lezen*).

Lezen en zelf je succesfactoren bepalen

Daag je cursisten uit vanuit de groeimindset (Wil je meer weten? Zoek op internet naar groeimindset, Carol Dweck, Nederlands.)

De cursist denkt niet meer: dat kan ik niet, maar dat kan ik *nóg* niet en denkt actief mee over wat is er nodig om het wel te kunnen. Ga ook uit van eigenaarschap bij de cursist. Wat willen de cursisten met de tekst en wanneer zijn zij blij met wat ze hebben gedaan. Wat zien zij als een succes, hun succes? Een succesfactor kan ook een heel kleine stap zijn. Het belangrijkste is dat de cursist een eigen stap formuleert zoals: Ik wil alle rode woorden in de tekst goed kunnen lezen met samenlezen. Of: Ik wil met Netnieuws de tekst steeds beter kunnen volgen. Of: Ik wil lezen wat Ton zichzelf heeft geleerd, ook al lees ik fouten.

Lezen, verbeelden en nut ervaren

Wat zie je voor je? Wat voel je? Welke emoties roept het verhaal bij je op? Geef de cursist de tijd bij het lezen van De Ton om zich een verhaal voor te stellen. Als de situatie helder is, kan een cursist er informatie uithalen of het voor zich zien. Praat daar ook over.

Wat je ook leest, het is altijd fijn als je een verbinding kunt maken tussen de tekst en jezelf als lezer. Dat geldt ook voor cursisten. Welke ervaringen heeft de lezer die Ton ook had? Door de verhalen te koppelen aan eigen ervaringen kun je de tekst beter begrijpen. Wat weet de cursist nu, wat hij eerder niet wist? Wat beleeft de cursist mee? Wat gaat hij doen met wat hij nu weet? Een apparaat leren gebruiken met de stap-voor-stap-tip van Ton (bladzij 5)? De soep maken volgens het recept (bladzij 8) of met de QR-code het lievelingslied van Ton beluisteren (bladzij 10)? Ervaringen delen over lezen en de tips aanvullen om meer plezier in lezen te krijgen (bladzij 14)? Praten over eigen talenten, mooie teksten opzoeken, zoals het gedicht Henk op de fiets, naar de site van Oefenen.nl (www.oefenen.nl) gaan om Ramon te zien in de rekenles (bladzij 18)?

Dat geeft de inspanning van het lezen waarde. Nadenken en nieuwe ideeën krijgen voor jezelf als je iets hebt gelezen is heel leuk en nuttig.

Vraag ernaar als een cursist eigen talenten in beeld brengt of een eigen mening heeft gegeven bij de schilderijen van bladzij 11 of zichzelf iets heeft geleerd en daar blij mee is.

(Zoek ook het promotieonderzoek van Lisanne Bos: Lezen is verbeelden over tekst, voorkennis, zintuiglijke, motorische en emotionele ervaringen.)

De Ton: hoe zet je je talenten in?

Wij vinden het belangrijk om te werken vanuit het perspectief van het ontwikkelen van sterktes in plaats van vanuit het wegwerken van tekorten (Wil je meer weten? Zoek op internet Luk de Wulf, talent.)

Ton heeft ontdekt dat hij een boek uit kan lezen (bladzij 15), dat hij van taal houdt en veel durft te schrijven, ook al is dat niet foutloos. Met de ontwikkeling van zijn creatieve talenten is Ton gewoon begonnen (bladzij 12) en andere talenten kwamen in zijn werk meer en meer tot uiting. Ton inspireert anderen om talent te ontplooiën, zoals hij zelf door Marcel en andere vrienden is geïnspireerd.

De 21ste eeuw zal leiden tot andere vormen van geletterdheid en inzet van talent. Ton heeft ook de weg naar digitale apparaten gevonden en zet ze actief in. Niet door een handleiding te lezen, maar door goed te kijken en dan zelf te doen. Ton geniet van zijn creatieve talent en vindt steeds weer nieuwe ideeën om dat te laten zien. Hij doet mee, ook in de zich steeds weer veranderende maatschappij. Met zijn talenten en met zijn verworven lees- en schrijfvaardigheid!

Daarbij gebruikt hij inmiddels lezen en schrijven als vanzelfsprekend. Als een eigen instrument, een manier om aan anderen te laten zien wie hij is of hoe hij voor anderen van betekenis kan zijn.

Vormgeving: Leonie van de Wetering
Eindredactie: Ria van Adrichem
Met dank aan: Itie van den Berg

De Stiep Educatief
met medewerking van het Taalnetwerk Oss

